

การสร้างจิตสำนึกวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชน
ในระบอบประชาธิปไตยในสังคมไทย*
CREATING AWARENESS OF PEOPLE'S POLITICAL CULTURE
IN DEMOCRACY IN THAI SOCIETY

ฉันทนา โพธาราม

Chantana Photharam

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสมุทรสงคราม

Samut Songkhram Provincial Buddhism Office

Corresponding Author E-mail: samreungrachawang@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสร้างจิตสำนึกวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยในสังคมไทย โดยเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนของสังคม ไม่จำกัดเพียงหน่วยงานภาครัฐ แต่รวมถึงสถาบันครอบครัว การศึกษา และชุมชน การสร้างจิตสำนึกทางการเมืองเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยการบูรณาการด้านการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย เพื่อปลูกฝังความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ และบทบาทของประชาชนในฐานะพลเมืองที่ดี การศึกษานี้มุ่งเน้นการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่มีรากฐานจากหลักการประชาธิปไตย โดยปลูกฝังให้ประชาชนรู้จักการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างสันติและสร้างสรรค์ รวมถึงการพัฒนาทักษะในการคิดวิเคราะห์และวิจารณ์ด้วยเหตุผล โดยเน้นถึงความจำเป็นในการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกระดับเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง เพื่อให้เกิดความตระหนักรู้ถึงอำนาจและบทบาทของตนเองในการพัฒนาระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถแสดงออกผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเลือกตั้ง การแสดงความคิดเห็น และการเข้าร่วมกระบวนการประชาธิปไตย ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนระบบการเมืองให้มีเสถียรภาพ ดังนั้น การสร้างจิตสำนึกวัฒนธรรมทางการเมืองเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประชาธิปไตยที่ยั่งยืน โดยต้องอาศัยการบูรณาการระหว่างหน่วยงานรัฐและภาคประชาชน เพื่อให้เกิดความสมดุลและความมั่นคงทางการเมืองในระยะยาว

คำสำคัญ: จิตสำนึก; วัฒนธรรมทางการเมือง; ประชาธิปไตย; การมีส่วนร่วม; การศึกษา

*Received January 3, 2025; Revised February 10, 2025; Accepted February 14, 2025

Abstract

This article aims to study the development of political culture awareness among citizens in a democratic society in Thailand, emphasizing the importance of participation from all sectors of society. This involvement is not limited to government agencies but extends to families, educational institutions, and communities. Building political awareness is a process that requires the integration of formal, non-formal, and informal education to instill knowledge and understanding regarding the rights, duties, and roles of citizens. This study highlights the importance of fostering a political culture rooted in democratic principles, encouraging citizens to participate in peaceful and constructive political activities while developing critical thinking and analytical skills. The article underscores the necessity of providing opportunities for people at all levels to engage in political activities, fostering awareness of their power and role in shaping democracy. Citizen participation can be expressed through various activities such as voting, expressing opinions, and engaging in public hearings, all of which are crucial factors in promoting political stability. In conclusion, developing political culture awareness is a fundamental aspect of sustaining democracy. It requires collaboration between the state and civil society to ensure balance and long-term political stability.

Keywords: Awareness; Political Culture; Democracy; Participation; Education

บทนำ

วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมความชอบธรรมของระบบการปกครอง และช่วยให้ระบบการเมืองดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง โดยกระบวนการนี้เกิดจากการเรียนรู้และการปลูกฝังจิตสำนึกในสิทธิและหน้าที่ของประชาชนตามหลักประชาธิปไตย การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพเพื่อปลูกฝังความรู้ประชาธิปไตยจึงเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่เข้มแข็ง โดยเน้นการปลูกฝังจิตสำนึก ความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองตั้งแต่เยาวชน (ไพวรรณ บุรีมาตร, 2563)

วัฒนธรรมทางการเมืองไม่สามารถพัฒนาได้เอง แต่ต้องผ่านกระบวนการอบรมและปลูกฝังจากสถาบันต่าง ๆ ในสังคม เช่น ครอบครัว โรงเรียน และสื่อมวลชน เพื่อสร้าง

อุดมการณ์และค่านิยมทางประชาธิปไตย อย่างไรก็ตาม ปัญหาทางการเมืองไทยที่ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องสะท้อนถึงความขัดแย้งและความไม่เสมอภาคที่มีอยู่ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม ส่งผลให้เกิดความปั่นป่วนทางการเมืองและปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน (พระครูวินัยธร อธิษฐ์ สุวฑฺฒโน, 2565) ในปัจจุบัน ประชาชนรุ่นใหม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยมากขึ้น ซึ่งนำไปสู่การตั้งคำถามต่อความไม่เป็นธรรมของรัฐบาลและการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนของนักการเมือง การสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่ยั่งยืนจึงจำเป็นต้องปลูกฝังจิตสำนึกพลเมืองที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนประชาธิปไตย และเน้นการเสริมสร้างพลเมืองที่มีจิตสำนึกเพื่อผลักดันการปกครองแบบประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นอย่างมั่นคงและยั่งยืน (ไพวรรณ ปุริมาต, 2563)

ดังนั้นการจะสร้างระบอบประชาธิปไตยที่ยั่งยืนสำหรับประเทศไทยได้นั้นจึงจำเป็นที่จะต้องปรับเปลี่ยนจิตสำนึกของความเป็นแค่ประชาชนซึ่งเป็นเพียงส่วนประกอบอย่างหนึ่งของความเป็นรัฐหรือเป็นประเทศให้เป็นพลเมืองที่มีความสำคัญเป็นพลังในการขับเคลื่อนการปกครองแบบประชาธิปไตย จึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองและหาแนวทางในการเสริมสร้างปลูกจิตสำนึกของประชาชนชาวไทยให้มีจิตสำนึกของความเป็นพลเมือง การสร้างจิตสำนึกวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาการเมืองที่มั่นคงและมีเสถียรภาพ การบ่มเพาะจิตสำนึกดังกล่าวต้องอาศัย การศึกษา การปลูกฝัง ค่านิยมประชาธิปไตย และการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง ซึ่งต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงบทบาทและหน้าที่ของตนเองในฐานะพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ

การปกครองระบอบประชาธิปไตย

ประชาธิปไตยเป็นระบบการปกครองที่มีอำนาจในการปกครองของรัฐบาลมาจากการยินยอมของประชาชนส่วนใหญ่ การยินยอมนี้แสดงออกโดยการดำเนินการให้ประชาชนได้รับและใช้อำนาจโดยสม่ำเสมอ เสรี มีการเลือกตั้ง ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมในการเลือกตั้ง ซึ่งหลักการพื้นฐานของประชาธิปไตย คือ เสรีภาพของประชาชนที่รวมเสรีภาพในการพูดและมีส่วนร่วมในการแข่งขันทางการเมือง ทั้งนี้คำว่าประชาธิปไตยค่อนข้างเป็นพลวัตเนื่องจากการมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา และตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม และยังมี การอภิปรายกันถึงความหมายที่แท้จริงกันอยู่กว้างขวาง และมีมิติที่สำคัญของประชาธิปไตย คือ การแข่งขัน การมีส่วนร่วม และเสรีภาพในทางการเมือง ทั้งนี้พึงเข้าใจว่าการที่ประชาชนจะมีความเป็นใหญ่ในการแสดงความคิดเห็นได้นั้น จำเป็นที่ประชาชนนั้นต้องมีสิทธิและหน้าที่ของมนุษยชน อันเป็นสิทธิและหน้าที่ตามธรรมชาติของทุกคนที่เกิดมาเป็น

มนุษย์ คือ สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคซึ่งมนุษย์จะต้องใช้พร้อมกันกับหน้าที่ มิให้เกิดความเสียหายแก่เพื่อนมนุษย์อื่นและหมู่คนอื่นหรือประชาชนเป็นส่วนรวม ถ้าชนส่วนมากซึ่งเป็นสามัญชน ถูกตัดสิทธิมนุษยชนโดยให้มีหน้าที่แต่อย่างเดียว สามัญชนก็มีลักษณะเป็นทาสหรือข้าไพร่ของชนส่วนน้อยซึ่งมีสิทธิใหญ่ยิ่ง หรืออภิสิทธิ์ชน แบบการปกครองจึงไม่ใช่ประชาธิปไตย ถ้าสามัญชนมีสิทธิมนุษยชนอย่างเดียว โดยไม่มีหน้าที่ มนุษยชนแบบการปกครองก็เกินขอบเขตของประชาธิปไตย (ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์, 2552) ซึ่งประชาชนเป็นผู้ทรงไว้ซึ่งอำนาจอธิปไตย ฉะนั้นการปกครองสังคมจึงต้องถือมติปวงชนเป็นใหญ่ หรือที่กล่าวว่าเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชนนั่นเอง และดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยจึงย่อมเป็นการปกครองที่ดีที่สุดสำหรับประชาชนทุกคนในปัจจุบัน โดยที่ระบอบการปกครองทั้งหลายก็ต่างต้องการให้เกิดประโยชน์และความสุขแก่ประชาชนผู้ถูกปกครอง ดังนั้น ถ้าเมื่อประโยชน์ของประชาชนคือเป้าหมายของการปกครอง ก็ย่อมไม่มีระบอบใดดียิ่งไปกว่าการให้ประชาชนทั้งหลายซึ่งจะได้ประโยชน์จากการปกครองนั้น เป็นผู้ใช้อำนาจจัดการปกครองโดยตนเองตามระบอบประชาธิปไตย (ณรงค์ สินสวสดี, 2558) ในระบอบประชาธิปไตยมีหลักการพื้นฐานที่สำคัญ อยู่ 4 ประการ (บุญอริ ยีหมะ, 2559) คือ

1. หลักอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน (Popular Sovereignty) อำนาจสูงสุดในการตัดสินใจทางการเมืองเป็นเรื่องของประชาชนทุกคนไม่ใช่ของคนใดคนหนึ่งหรือเฉพาะกลุ่ม

2. หลักความเสมอภาคทางการเมือง (Political Equality) พลเมืองที่คน (ที่บรรลุนิติภาวะแล้ว) มีโอกาสเท่าเทียมกันในการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองหรือการตัดสินใจทางการเมือง

3. หลักการฟังความคิดเห็นของประชาชน (Popular Consultation) กิจกรรมต่างๆ ทางการเมือง เช่น การกำหนดนโยบาย การตัดสินใจของรัฐบาลมาจากการรับฟังความต้องการ หรือเสียงสะท้อนของประชาชนว่าต้องการอะไร ไม่ต้องการสิ่งใด ซึ่งหมายถึงการคำนึงถึงเสียงของประชาชนคนทั้งหลาย ไม่ใช่การตัดสินใจจากความต้องการของคนใดคนหนึ่งหรือคนเฉพาะกลุ่ม

4. หลักเสียงข้างมาก (Majority Rule) การตัดสินใจทางการเมืองของรัฐบาล หากกรณีใดก็ตามความต้องการของประชาชนมีความแตกต่าง ไม่เป็นเอกฉันท์ รัฐบาลต้องตัดสินใจบนพื้นฐานของความต้องการของคนส่วนใหญ่หรือเสียงข้างมาก มากกว่าคนส่วนน้อยหรือเสียงข้างน้อย

กล่าวโดยสรุป ประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่เน้นการกระจายอำนาจสู่ประชาชน ให้เสรีภาพทางการเมือง และส่งเสริมความเสมอภาคในสังคม หลักสำคัญของ

ประชาธิปไตยคือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดทิศทางของรัฐ ความรับผิดชอบของรัฐบาล และการเคารพสิทธิเสรีภาพของทุกคน อย่างไรก็ตาม การปกครองระบอบประชาธิปไตยจะมั่นคงได้ก็ต่อเมื่อมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ซึ่งหมายถึงการที่ประชาชนมี จิตสำนึกทางการเมือง มีความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของตนเอง และสามารถใช้เสรีภาพทางการเมืองอย่างมีความรับผิดชอบ การสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยจึงต้องอาศัยการศึกษาและการปลูกฝังค่านิยมประชาธิปไตย ตั้งแต่ระดับครอบครัว โรงเรียน และชุมชน เพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงบทบาทของตนเองในฐานะพลเมืองที่มีคุณภาพและมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมประชาธิปไตยที่มั่นคง

วัฒนธรรมทางการเมือง

วัฒนธรรมทางการเมือง (Political Culture) หมายถึง ทศนคติ ความเชื่อ ความรู้สึกเกี่ยวกับกระบวนการทางการเมือง ถือเป็นสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมของบุคคลในระบบการเมืองโดยครอบคลุมทั้งอุดมการณ์ทางการเมือง และปทัสถานในทางปฏิบัติของบุคคลในระบบการเมืองนั้น วัฒนธรรมทางการเมืองจึงเป็นรูปแบบรวมของมิติทางด้านจิตวิทยาและด้านความรู้สึกนึกคิดของการเมือง แนวคิด ดังกล่าวก็ครอบคลุมไปถึงประเด็นของแนวคิดทางการเมือง คือ อุดมการณ์ทางการเมือง ความชอบธรรมในการปกครองอำนาจอธิปไตย ความเป็นชาติ การปกครองโดยยึดหลักกฎหมาย และมติมหาชน (อุไรวรรณ ธนสถิต, 2567) วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมทางสังคม (Social Culture) เป็นวัฒนธรรมที่ครอบคลุมสังคม โดยวัฒนธรรมทางการเมืองจะเกี่ยวข้องกับการเมืองเป็นหลักแต่ก็ยังเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมในส่วนอื่นๆ ของสังคม กระบวนการเกิดวัฒนธรรมทางการเมืองเป็นอย่างเดียวกับกระบวนการเกิดวัฒนธรรมทางสังคม โดยมีกระบวนการ (จำรูญ พรหมมา, 2560) ดังนี้

1. กระบวนการปลูกฝังอบรมกล่อมเกลาทางการเมือง (Political Socialization Process) บุคคลในสังคมจะผ่านกระบวนการปลูกฝังอบรมหล่อหลอมกล่อมเกลาทางการเมืองมาแต่แรกเกิดโดยเริ่มต้นตั้งแต่ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน ที่ทำงาน และจากสิ่งแวดล้อมโดยรวม โดยกระบวนการจะเกิดทั้งทางตรงและทางอ้อม

2. ความรู้ทางการเมือง (Political Knowledge) จากกระบวนการปลูกฝังอบรมหล่อหลอมกล่อมเกลาทางการเมืองทั้งทางตรงและทางอ้อมจะทำให้บุคคลเกิดความรู้ทางการเมือง จากความรู้ทางกว้างจนถึงความรู้ทางลึก ความรู้เกี่ยวกับอุดมการณ์ของระบอบการเมืองต่าง ๆ ได้แก่ ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ระบอบเผด็จการทหาร ระบอบคอมมิวนิสต์ ระบอบสังคมนิยมและระบอบประชาธิปไตย หรือความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมและ

พฤติกรรมทางการเมืองรูปแบบต่างๆ ทั้งจากการปลูกฝังจากครอบครัว โรงเรียน ที่ทำงาน และจากสื่อต่างๆ กระบวนการจะทำให้บุคคลมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมือง

3. ความเชื่อและทัศนคติทางการเมือง (Political Beliefs, Values, Attitudes) เมื่อมีความรู้เกี่ยวกับการเมืองไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อมหรือเป็นความรู้แค่ผิวเผิน หรือแบบลึกซึ้ง กระบวนการรับรู้ (Perception Process) ของแต่ละคนจะทำหน้าที่กลั่นกรองเห็นว่าสิ่งใดไม่ดีจะเกิดการปฏิเสธ เช่น บุคคลเห็นว่าระบอบเผด็จการทหารหรือระบอบคอมมิวนิสต์ไม่ดีก็จะปฏิเสธหรือหลักการที่ดี เช่น เห็นว่าระบอบ ประชาธิปไตยดี กระบวนการรับรู้จะทำให้เกิดการยอมรับจนกลายเป็นความเชื่อค่านิยมและทัศนคติทางการเมืองของตน

4. พฤติกรรมทางการเมือง (Political Behaviors) เมื่อบุคคลมีความเชื่อค่านิยมและทัศนคติทางการเมืองอย่างไรก็ส่งผลให้บุคคลมีพฤติกรรมทางการเมืองอย่างนั้น เช่น บุคคลจะเห็นความเสมอภาคและความยุติธรรมของสังคม เมื่อมีการเลือกตั้งก็จะไปใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างเสมอ มีการแสดงความคิดเห็น วิจัยอย่างมีเหตุผล เกิดจากความเชื่อค่านิยม ทัศนคติทางการเมืองของแต่ละบุคคล

5. วัฒนธรรมทางการเมือง (Political Culture) เมื่อบุคคลมีพฤติกรรมทางการเมืองจนกลายเป็นแบบแผน (Pattern) กลายเป็นเอกลักษณ์ บุคคลที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งสม่ำเสมอแสดงความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมา และบุคคลเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น พฤติกรรมทางการเมืองที่เป็นแบบแผนจะกลายเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองของกลุ่มบุคคล

กล่าวได้ว่า วัฒนธรรมทางการเมืองที่ดีเป็นรากฐานสำคัญของระบอบประชาธิปไตยที่มั่นคงและยั่งยืน การสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่เข้มแข็งต้องผ่านกระบวนการปลูกฝังจิตสำนึกทางการเมือง การมีส่วนร่วมของประชาชน และการพัฒนาโครงสร้างทางการเมืองที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม หากสามารถพัฒนาให้ประชาชนมีจิตสำนึกและพฤติกรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ระบบประชาธิปไตยก็จะสามารถดำเนินไปได้อย่างมั่นคงและตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิเคราะห์จิตสำนึกวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยในสังคมไทย

วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยได้รับความนิยมนิยมอย่างแพร่หลายทั่วโลก โดยหลายประเทศได้นำมาใช้เป็นระบบการปกครองหลังสิ้นสุดยุคสงครามเย็น ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เกิดการแข่งขันระหว่างสองมหาอำนาจ ได้แก่ สหรัฐอเมริกาและอดีตสหภาพโซ

เวียต อย่างไรก็ตาม การปกครองในระบอบประชาธิปไตยไม่สามารถทำให้ประชาชนมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ได้ทันที แต่ต้องผ่านกระบวนการพัฒนา การศึกษาอบรม และการบ่มเพาะประชาชนให้มีความรู้และความเข้าใจในหลักการประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่อง โดยวัฒนธรรมทางการเมืองที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชนในแต่ละประเทศเกิดขึ้นจากความปรารถนาในการปกครองตนเองตามหลักประชาธิปไตย โดยประชาชนต้องมีจิตสำนึกและยึดมั่นในวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยเพื่อสร้างความมั่นคงและความยั่งยืนให้แก่ระบอบการปกครองของประเทศ (อนุชาติ วงศ์าศรี, 2561) โดยหลักจิตสำนึกทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ผู้เขียนเรียบเรียงได้ดังนี้

1. จิตสำนึกและความศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย การศรัทธาในระบอบประชาธิปไตยทำให้ประชาชนเชื่อมั่นและพร้อมปกป้องเมื่อระบบถูกคุกคาม เนื่องจากประชาธิปไตยเป็นระบบที่เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และก่อให้เกิดความเสียหายน้อยที่สุด ความศรัทธานี้ต้องมีทั้งในหมู่ประชาชนและผู้นำทางการเมือง เพื่อให้ประชาธิปไตยดำเนินไปอย่างมั่นคงและยั่งยืน

2. จิตสำนึกในสิทธิเสรีภาพ สิทธิเสรีภาพเป็นหลักการพื้นฐานของประชาธิปไตย ซึ่งรับรองสิทธิของประชาชน เช่น สิทธิในการแสดงความคิดเห็น ชุมชน เลือกรับเลือกที่อยู่อาศัย และเข้าถึงการศึกษา สิ่งเหล่านี้สะท้อนถึงการยอมรับความเสมอภาคและเสรีภาพในสังคม

3. จิตสำนึกในการต่อสู้เพื่อสิทธิและเคารพสิทธิผู้อื่น ประชาชนที่มีจิตสำนึกประชาธิปไตยพร้อมต่อสู้เพื่อสิทธิของตนเองอย่างถูกต้อง แต่ต้องไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น ความสมดุลนี้เป็นหัวใจของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติและเท่าเทียม

4. จิตสำนึกต่อเสียงส่วนใหญ่และสิทธิของเสียงส่วนน้อย แม้เสียงข้างมากจะเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจในระบอบประชาธิปไตย แต่สิทธิของเสียงข้างน้อยต้องได้รับการคุ้มครองและเคารพ การเพิกเฉยต่อเสียงส่วนน้อยจะนำไปสู่ความไม่สมดุลและขาดความเป็นธรรมในสังคม

5. จิตสำนึกในหลักความเสมอภาค ความเสมอภาคในกฎหมายและการเมืองถือเป็นหลักสำคัญ ประชาชนทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นชายหรือหญิง และมีเสียงในการเลือกตั้งเท่ากัน หลักการนี้ช่วยลดช่องว่างของอภิสิทธิ์และสร้างสังคมที่เป็นธรรม

6. จิตสำนึกในความยุติธรรมและการเคารพกติกา การแก้ไขข้อขัดแย้งต้องยึดหลักความยุติธรรม ปราศจากอคติ และผลประโยชน์ส่วนตัว หากประชาชนไม่เคารพกติกา สังคมประชาธิปไตยจะไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7. จิตสำนึกในความอดทนต่อความคิดเห็นที่แตกต่าง การอดทนและเปิดใจรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างคือหัวใจของประชาธิปไตย แม้ไม่เห็นด้วยแต่ต้องเคารพเสรีภาพของผู้อื่น トラบใดที่การแสดงออกนั้นอยู่ภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย

8. จิตสำนึกในหลักนิติธรรม การปกครองต้องเป็นไปตามกฎหมายที่ชอบธรรมและได้รับการยอมรับ การดำเนินการต่าง ๆ ต้องยึดมั่นในหลักนิติธรรม ซึ่งตรงกันข้ามกับการใช้อำนาจของกลุ่มบุคคลหรือผลประโยชน์ส่วนตัว

สรุปได้ว่า การสร้างจิตสำนึกทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนไทยต้องอาศัยกระบวนการปลูกฝังผ่านการศึกษา การสื่อสาร และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม เพื่อให้ประชาธิปไตยสามารถดำเนินไปอย่างมั่นคงและตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

องค์ความรู้

ผู้ศึกษามองว่า การสร้างจิตสำนึกวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยในสังคมไทย มีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ 3 ประการ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การสร้างจิตสำนึกวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยในสังคมไทย

จากภาพที่ 1 ชี้ให้เห็นว่า การสร้างจิตสำนึกวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนไทย ต้องอาศัย ปัจจัยหลายประการ โดยเฉพาะการมีบทบาทของ 3 สถาบันหลัก ที่มีอิทธิพลต่อการปลูกฝังค่านิยมประชาธิปไตย ได้แก่

1. สถาบันครอบครัว บทบาทของครอบครัวในการปลูกฝังแนวคิดประชาธิปไตย และการสร้างจิตสำนึกพลเมือง การสอนให้เคารพสิทธิของผู้อื่น และปลูกฝังวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมตั้งแต่วัยเยาว์

2. สถาบันการศึกษา บทบาทของโรงเรียนและมหาวิทยาลัยในการให้ความรู้เรื่องประชาธิปไตย การบูรณาการหลักสูตรเพื่อส่งเสริมความเข้าใจเรื่องสิทธิและหน้าที่ของประชาชน

3. สถาบันทางการเมือง การมีส่วนร่วมของภาครัฐและองค์กรทางการเมืองในการส่งเสริมประชาธิปไตย บทบาทของพรรคการเมืองและองค์กรอิสระในการให้ข้อมูลและสร้างความเข้าใจทางการเมืองแก่ประชาชน

จากการวิเคราะห์พบว่า 3 สถาบันหลักนี้มีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนา และปลูกฝังจิตสำนึกทางการเมืองโดยตรง ดังนั้น การสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนไทยในระบอบประชาธิปไตยต้องอาศัยแนวทางสังเคราะห์ จากทั้ง 3 สถาบัน ดังนี้ สถาบันครอบครัว ควรเป็นจุดเริ่มต้นของการปลูกฝังแนวคิดประชาธิปไตยตั้งแต่วัยเด็ก สถาบันการศึกษา ควรมีการพัฒนาแนวทางการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ประชาชนเข้าใจบทบาททางการเมืองของตนเอง และสถาบันทางการเมือง ต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองได้จริง และสร้างระบบที่โปร่งใส

การพัฒนาจิตสำนึกวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยไม่สามารถเกิดขึ้นได้โดยอาศัยเพียงสถาบันใดสถาบันหนึ่ง แต่ต้องเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงกันระหว่างครอบครัว การศึกษา และระบบการเมือง การบูรณาการแนวคิดจากสถาบันเหล่านี้สามารถช่วยให้ประชาชนมีความเข้าใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับประชาธิปไตย และนำไปสู่การพัฒนาสังคมประชาธิปไตยที่มั่นคงและยั่งยืน

สรุป

การสร้างจิตสำนึกวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยในสังคมไทยของประชาชนนั้นเป็นการสร้างประชาชนให้มีความเป็นพลเมืองเพื่อระบอบประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน เกิดจากการการรับผิดชอบสถาบันผู้รับผิดชอบ ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และสถาบันทางการเมือง กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วม เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกปฏิบัติ มีความเป็นกลางไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดฝ่าย

หนึ่งทางการเมือง ไม่ชี้้นำความคิดเห็นทางการเมือง กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วยกลุ่มคนหลายระดับอายุ โดยจะเริ่มตั้งแต่ปฐมวัย วัยเด็กและเยาวชน วัยเรียนในระดับอุดมศึกษา และวัยผู้ใหญ่ การเสริมสร้างจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในรูปแบบดังนี้การมีความสามารถในการปกครองตนเอง ความสามัคคี ส่วนวัยเด็กและเยาวชน วัยเรียนในระดับอุดมศึกษา และวัยผู้ใหญ่ เน้นการมีส่วนร่วม ความสามารถในการปกครองตนเองได้ และระเบียบทางสังคม การสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อเสริมสร้างจิตสำนึกทางการเมืองของประชาชน ได้แก่ การปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดความสำคัญของการศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง การสร้างเครือข่ายภาคีสนับสนุนและจัดการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาให้ท้องถิ่นให้มีส่วนในการจากแบบการศึกษา ภาครัฐมีกลไกในการให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแท้จริง ตลอดจนมีการจัดตั้งศูนย์การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง และการวัดและประเมินคุณลักษณะพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่พึงประสงค์ในด้านความเป็นพลเมืองปัจเจกสูง ด้านพลเมืองให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ด้านพลเมืองที่มีการรวมกลุ่มกันทางการเมือง

เอกสารอ้างอิง

- จำรูญ พรหมมา. (2560). *สังคมและวัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพฯ: โอเดียน.
- ณรงค์ สินสวัสดิ์. (2558). *จิตวิทยาการเมือง*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์. (2552). *ปัญหาการเมืองไทยในปัจจุบัน* (พิมพ์ครั้งที่ 3). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- บุญอริ ยีหมะ. (2559). *ความรู้เบื้องต้นทางรัฐศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระครูวินัยธรอริส สุวฑฺฒ. (2565). *การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมือง ในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดเพชรบุรี* (ดุขฉินิพนธ์ปรัชญาดุขฉินิพนธ์ิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ไพวรรณ ปริมาตร. (2563). *พลวัตทางการเมืองกับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่น* (ดุขฉินิพนธ์ปรัชญาดุขฉินิพนธ์ิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อุไรวรรณ ธนสถิตย์. (2567). *วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย*. สืบค้น 12 ธันวาคม 2567, จาก http://kpi.ac.th/media/pdf/M7_158.pdf